

رابطه ساختاری هوش فرهنگی و تنهایی اجتماعی بر سازگاری دانشجویان غیربومی:
نقش میانجی‌گری مهارت‌های ارتباطی

**The Structural Relationship between Cultural Intelligence and Social Loneliness
on Native Students' Adaptation: The Mediating Role of Communication Skills**

Fereshteh Heidari

PhD of General Psychology, Department of Psychology, Semnan Branch, Islamic Azad University, Semnan, Iran.

Email: Fereshteh_heidari@yahoo.com

Faezeh Jahan

PhD of Educational Psychology, Department of Psychology, Semnan Branch, Islamic Azad University, Semnan, Iran.

Shahrokh Makvand Hosseini

PhD in clinical Psychology, Department of Psychology, Semnan University, Semnan, Iran.

Hasan Asadzadeh Dehrani

PhD of Educational Psychology, Department of Psychology, Allameh Tabatabaie University, Tehran, Iran.

فرشته حیدری*

دکترای تخصصی روان‌شناسی عمومی، گروه روان‌شناسی، واحد سمنان، دانشگاه آزاد اسلامی، سمنان، ایران.

فائزه جهان

دکترای روان‌شناسی تربیتی، گروه روان‌شناسی، واحد سمنان، دانشگاه آزاد اسلامی، سمنان، ایران.

شاهرخ مکوند حسینی

دکترای روان‌شناسی بالینی، گروه روان‌شناسی، دانشگاه سمنان، سمنان، ایران.

حسن اسدزاده دهرانی

دکترای روان‌شناسی تربیتی، گروه روان‌شناسی، دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران.

Abstract

Adaptation during dormitory students' education period is influenced by various variables. The purpose of this study was to investigate the impact of cultural intelligence and social loneliness on adaptation through communicational skills and to find a model to link them in order to design an effective practical program for students. To this end, 260 dormitory students were selected by random cluster sampling. Measurement tools included demographic information questionnaires, Queendom communication skills, Ang cultural intelligence, adult social and emotional loneliness, and Bell adjustment. In this study, structural equation modelling and confirmatory factor analysis were used to assess the relationship between variables and present a

چکیده

سازگاری در سال‌های تحصیل دانشجویان خوابگاهی از متغیرهای مختلفی تاثیر می‌پذیرد. در این پژوهش در صدد بررسی تاثیرپذیری سازگاری از هوش فرهنگی و تنهایی اجتماعی از طریق مهارت‌های ارتباطی بوده و بدنبال یافتن مدلی برای ارتباط بین آنها هستیم تا با استفاده از آن بتوان برنامه‌ی عملی موثری را برای دانش‌جویان طرح‌ریزی نمود. جهت دستیابی به این هدف ۲۶۰ دانشجوی خوابگاهی با روش نمونه‌گیری خوشه‌ای تصادفی انتخاب شدند. ابزار اندازه‌گیری شامل پرسش‌نامه‌های اطلاعات دموگرافیک، مهارت‌های ارتباطی کویین دام، هوش فرهنگی آنگ، تنهایی اجتماعی و عاطفی بزرگسالان و سازگاری بل است. در این تحقیق برای سنجش ارتباط میان متغیرها و ارائه‌ی مدل مفهومی، از مدل معادلات ساختاری و تحلیل عاملی تاییدی استفاده شد.

conceptual model. The direct impact of social loneliness on social adjustment was negative and significant and the direct effect of cultural intelligence and communication skills on social adjustment was positive and significant. Moreover, cultural intelligence demonstrated a positive and significant influence on communication skills and the effect of social loneliness on communication skills was negative and significant. Given these inferences, it can be said that the tested model of the research has a good fit. Besides, cultural intelligence, positively, and social loneliness, negatively impact social adjustment. Since these relationships are estimated through the mediating role of communication skills, the hypothesis that communication skills are mediated in the relationship between cultural intelligence and social adjustment is confirmed.

Keywords: Social Loneliness, Native Students, Adaptation, Communication Skills, Cultural Intelligence.

اثر مستقیم تنهایی اجتماعی بر سازگاری اجتماعی منفی و معنی‌دار و اثر مستقیم هوش فرهنگی و مهارت‌های ارتباطی بر سازگاری اجتماعی مثبت و معنی‌دار است. همچنین اثر مستقیم هوش فرهنگی بر مهارت‌های ارتباطی مثبت و معنی‌دار و اثر تنهایی اجتماعی بر مهارت‌های ارتباطی منفی و معنی‌دار است. با توجه به این یافته‌ها می‌توان گفت که مدل آزمون شده پژوهش، از برازش خوبی برخوردار است. همچنین هوش فرهنگی به صورت مثبت و تنهایی اجتماعی با ضریب منفی بر سازگاری اجتماعی اثر غیر مستقیم دارد. از آنجایی که این روابط از طریق نقش میانجی مهارت‌های ارتباطی برآورد می‌شود، لذا فرضیه میانجی بودن مهارت‌های ارتباطی در روابط بین هوش فرهنگی و سازگاری اجتماعی تایید می‌شود.

واژه‌های کلیدی: تنهایی اجتماعی، دانشجویان غیربومی، سازگاری، مهارت‌های ارتباطی، هوش فرهنگی.

پذیرش: فروردین ۱۴۰۲

دریافت: بهمن ۱۴۰۱

نوع مقاله: پژوهشی

مقدمه

دانش‌جویان در بدو ورود به دانشگاه با مشکلات مختلفی در حیطه سازگاری با محیط جدید روبرو می‌شوند. مشاهدات روان-شناسان مراکز مشاوره دانشگاهی نشان می‌دهد که مشکل دانشجویان خوابگاهی بویژه ورودی‌های جدید، انس با محیط جدید است که در نبود خانواده خودنمایی می‌کند و تداوم این وضعیت به انزوای بیشتر برخی از آنان منجر می‌شود. از جمله بحران‌های مهم دوران نوجوانی که سازگاری فرد را دچار مشکل می‌کند، احساس تنهایی است. احساس تنهایی تجربه ناخوشایندی به همراه تفکر فرد مبنی بر متمایز بودن از دیگران است که با مشکلات رفتاری قابل مشاهده مانند غمگینی، عصبانیت و افسردگی همراه بوده و بصورت رفتارهایی نظیر اجتناب از تماس با دیگران مشخص می‌گردد (الهاگین، ۲۰۰۰؛ به نقل از لعلی فاز و عسگری، ۱۳۸۷). از طرفی دانشجویانی که در محیط خوابگاه، احساس تنهایی را تجربه می‌کنند، به دلیل اینکه با انتظارات منفی وارد مسیر گفت‌و شنود می‌شوند و همچنین به دلیل فقدان مهارت‌های ارتباطی لازم، در برقراری و تداوم روابط دوستانه نزدیک شکست می‌خورند (سولانو و کواستر^۱، ۱۹۸۹). احساس تنهایی افراد درگیر را با احساس خلا، غمگینی و بی‌تعلقی مواجه می‌کند و به شیوه‌های مختلف بر تعاملات اجتماعی با دیگران، نحوه زندگی و سلامت جسمانی و روانی تاثیر می‌گذارد (هنریچ و گالونی^۲، ۲۰۰۶). این تجربه نامطلوب و پریشان‌کننده می‌تواند به ناسازگاریهای شناختی، هیجانی، رفتاری و نارضایتی ادراکی فرد در روابط اجتماعی و ناسازگاری وی در مرحله جوانی منجر شود (کوالتر، براون، رتنبرگ، وانهاالست، هریس، گوسنز، بنگی و مان^۳، ۲۰۱۳). از طرفی واقعیتی که به طور چشمگیر محیط را برای تمام افراد در سراسر جهان تغییر می‌دهد جهانی شدن است و

¹ Solano & Koester

² Heinrich & Gullone

³ Qualter, Brown, Rotenberg, Vanhalst, Harris, Goosens, Bangee & Munn

اساس آن، تعامل با افرادی است که از نظر فرهنگی متفاوت هستند (توماس و اینکسون^۴، ۲۰۰۴) و از آن تحت عنوان هوش فرهنگی یاد می‌شود. هوش فرهنگی به فرد کمک می‌کند که به نحو موثری تفاوت‌های بین فرهنگی را کنترل و مدیریت نموده (خاشع و مستمع، ۱۳۹۰) و بدین ترتیب در برخورد با سایر فرهنگ‌ها، رفتار درستی را در پیش گیرد (توماس و اینکسون، ۲۰۰۴). در کنار متغیرهای اشاره شده، یکی از عناصر مهم در مهارت‌های اجتماعی، مهارت‌های ارتباطی است. توانایی ارتباط با دیگران بخش بزرگی از توانایی عملکرد بین افراد را تشکیل می‌دهد (گاتمن، نوتاریوس، گانزو و مارکمن^۵، ۱۹۷۶). سازگاری دانشجویان در محیط جدید با هوش فرهنگی متفاوت و تجربه تنهایی اجتماعی یک مساله است که می‌تواند تحت تاثیر مهارت‌های ارتباطی نیز قرار بگیرد و نیاز به راه‌حل دارد. در تحقیقات پیشین بر متغیرهای فردی متفاوتی در سازگاری دانشجویان با محیط دانشگاه تاکید شده و به متغیرهای هوش فرهنگی، تنهایی اجتماعی و مهارت‌های ارتباطی در کنار یکدیگر توجه چندانی نشده است و همین مطالعات کم، ضرورت تحقیق بیشتر در این بخش را نمایان می‌سازد. با توجه به اهمیت این مسئله و مشاهده نقایص موجود در دانشجویان و همچنین عدم انجام مطالعه‌ی جامع در این زمینه در بین دانشجویان غیربومی، نیاز به انجام چنین مطالعه‌ای بعنوان مقدمه‌ای برای طراحی مداخلات و برنامه‌های آموزشی جهت توانمندسازی دانشجویان در بدو ورود به دانشگاه احساس می‌شود. بنابراین لازم است تا با برنامه‌ریزی صحیح، آن دسته از دانش‌جویانی که در این مباحث دچار مشکل شده‌اند، شناسایی و با ارائه خدمات مشاوره‌ای تخصصی و برنامه‌های مداخله‌ای آموزشی در رفع این مشکل به آنها یاری رسانده شود. اهدافی که در این پژوهش دنبال می‌کنیم شامل بررسی اثر مستقیم هوش فرهنگی بر سازگاری، تنهایی اجتماعی بر سازگاری، هوش فرهنگی بر مهارت‌های ارتباطی، تنهایی اجتماعی بر مهارت‌های ارتباطی، مهارت‌های ارتباطی بر سازگاری و بررسی اثر غیرمستقیم هوش فرهنگی بر سازگاری به واسطه مهارت‌های ارتباطی و اثر غیرمستقیم تنهایی اجتماعی بر سازگاری دانش‌جویان غیربومی به واسطه مهارت‌های ارتباطی است.

پیشینه پژوهش

نتایج تحقیقات در خصوص اجزای هوش فرهنگی نشان می‌دهد که این عامل، نه تنها بعنوان هوش، بلکه بعنوان عوامل تعیین کننده رضایت و عملکرد نیز شناخته می‌شود (باکر^۶، فارر^۷ و لین^۸، ۲۰۱۵؛ باراکات^۹، لورنز^{۱۰}، رامسی^{۱۱} و کرتوی^{۱۲}، ۲۰۱۵؛ الدرز^{۱۳}، چرنیشنکو^{۱۴} و استارک^{۱۵}، ۲۰۰۸؛ راکستهل^{۱۶}، آنگ، ان‌جی و لیونز^{۱۷}، ۲۰۱۵). با توجه به پیشینه تحقیقات درباره هوش فرهنگی، چه در داخل و خارج از کشور، نگاه چهاربعدی به هوش فرهنگی از عمومیت بیشتری برخوردار است و مورد قبول پژوهشگران و نظریه‌پردازان مختلف قرار گرفته است. بر همین اساس در تحقیق حاضر نیز بر مدلی تاکید می‌شود که برای هوش فرهنگی چهار بعد مستقل و در عین حال مرتبط قائل شده است.

⁴ Thomas & Inkson

⁵ Gottman, Notarius, Ganso & Markman

⁶ -Bucker

⁷ - Furrer

⁸ -Lin

⁹ -Barakat

¹⁰ -Lorenz

¹¹ -Ramsey

¹² -Cretoiou

¹³ -Oolders

¹⁴ -Chernyshenko

¹⁵ -Stark

¹⁶ -Rockstuhl

¹⁷ -Lievens

رابطه ساختاری هوش فرهنگی و تنهایی اجتماعی بر سازگاری دانشجویان غیربومی: نقش میانجی‌گری مهارت‌های ارتباطی

در زمینه تاثیر هوش فرهنگی، هارینسون^{۱۸} و بورور^{۱۹} (۲۰۱۱)، نشان دادند که دانشجویان خارجی با هوش فرهنگی بالا، توانایی سازگاری بهتر و لذا استرس کمتری بدلیل دوری از خانه دارند. همچنین، استوک^{۲۰} (۲۰۱۳)، نیز نشان داد که دانشجویانی که دارای هوش فرهنگی بالاتری هستند، فرسودگی ناشی از فشار تحصیلی کمتری را دارند. از جمله مطالعات انجام شده در حوزه هوش فرهنگی می‌توان به مطالعه ایمای و گلفاند (۲۰۱۰) روی ۱۲۴ مذاکره‌کننده آمریکایی و آسیای شرقی اشاره کرد که او هوش فرهنگی را به عنوان عامل کلیدی اثربخشی مذاکره بین فرهنگی معرفی کرد. در تحقیقی با عنوان مقایسه هوش فرهنگی، احساس تنهایی، فرسودگی تحصیلی و سلامت روان روی ۱۰۰ نفر دانشجوی دختر کارشناسی ارشد بومی و غیربومی با استفاده از مقیاس احساس تنهایی^{۲۱} (UCLA) راسل و کارولین (۱۹۸۰)، پرسشنامه سلامت عمومی^{۲۲} گلدبرگ و هیلیر (۱۹۷۹)، پرسشنامه هوش فرهنگی آنگ، ون‌داین، که و ان‌جی (۲۰۰۴) و پرسشنامه فرسودگی تحصیلی برسو^{۲۳} و همکاران (۱۹۹۷) این نتیجه حاصل شد که هوش فرهنگی در دانشجویان دختر غیربومی بالاتر از دانشجویان بومی است که می‌توان اینگونه استدلال کرد که بسیاری از این دانشجویان ارشد در دوران کارشناسی خود در محیط‌های خوابگاهی و دور از خانواده با فرهنگ‌های مختلف آشنا شده و سازگاری پیدا کرده‌اند و این امر باعث بالا رفتن هوش فرهنگی آنها شده است (حیدری و مکتبی، ۱۳۹۰). یافته‌های این پژوهش به این نتیجه رسیده است که در دانشجویان دختر غیربومی میزان هوش فرهنگی و سازگاری بالا است. همچنین دانشجویان دختر بومی و غیربومی از لحاظ میزان احساس تنهایی و هوش فرهنگی با هم تفاوت دارند و دانشجویان دختر غیربومی تنهایی بیشتری را احساس می‌کنند که این احساس تنهایی ممکن است زمینه‌ساز اجتناب از تماس‌های اجتماعی شود.

بسیاری از محققان معتقدند بیشتر دانشجویان دختری که دچار احساس غربت می‌شوند در زمینه تعاملات اجتماعی به خصوص برقراری تماس و دریافت حمایت اجتماعی دچار ضعف هستند (بن^{۲۴}، هاروی^{۲۵}، گیلبرت^{۲۶} و آبرونز^{۲۷}، ۲۰۰۵). یکی دیگر از متغیرهای مهم در این تحقیق تنهایی اجتماعی است. صرف‌نظر از این‌که، تنهایی را چگونه تعریف می‌کنند، این مشکل در حال حاضر یک مشکل جدی در ایالات متحده آمریکا است (جی. هالت- لانسند^{۲۸}، اسمیت، بکر، هریس^{۲۹} و استفنسون^{۳۰}، ۲۰۱۵). آمارها حاکی از آنند که از هر چهار نفر در جهان، یک نفر از احساس تنهایی رنج می‌برد (حسینی‌زاده، ۱۳۹۳).

محققان انگلیسی و آمریکایی با این نظر موافق هستند که در حاضر، تنهایی نسبت به ابتلا به سرطان، چاقی (کونور^{۳۱}، ۲۰۱۴؛ اولین^{۳۲}، ۲۰۱۳) یا استعمال دخانیات (هالت- لانسند و همکاران، ۲۰۱۵)، خطر جدی تری برای سلامتی است.

18- Harrison

19- Brower

20- Stokes

21- University of California Los Angeles Loneliness Scale

22- General Health Questionnaire

23- Berso

24- Benn

25- Harvey

26- Gilbert

27- Irons

28- Holt-Lunstad

29- Smith

30- Stephenson

31- Connor

32- Olien

احساس تنهایی یک تجربه کلی است که معایب و اثرات منفی آن مانع ادغام انسان در بسیاری از سیستمهای اجتماعی می شود (عابد^{۳۳}، ۲۰۰۸؛ گالاگر^{۳۴} و برودریک^{۳۵}، ۲۰۰۸؛ الیاس^{۳۶}، موریس^{۳۷}، برون-بالترا^{۳۸} و لیندا^{۳۹}، ۲۰۰۰).

در عمان، افراد مبتلا به تنهایی روان‌شناختی، از استرس، اضطراب و خستگی رنج می‌برند. با اینحال، احساسات روانی تنهایی از یک وضعیت به وضعیت دیگر و از یک فرد به فرد دیگر متفاوت است. در مجموع، انواع مختلفی از واکنشها وجود دارد. تعدادی از واکنشها منفی هستند در حالیکه سایر واکنشها مثبت هستند. پاسخها ممکن است منفی، غمگین، بصورت انزوای فعال یا محتوای اجتماعی ضعیف باشد(ال-انزی^{۴۰}، ۲۰۰۴). بررسیهای موجود نشان داده‌اند که افراد دارای احساس تنهایی دارای خصوصیات می‌باشند که از آن جمله می‌توان به رضایت و شادکامی اندک، عزت نفس پایین، از خودبیگانگی، احساس خجالت، دلتنگی، احساس خلا، کمی جاذبه، خودداری از ارتباطات اجتماعی، دوستان اندک، بدبینی، ناتوانی در ابراز خود، دیگرگریزی، و درون‌گرایی اشاره نمود(داورپناه، ۱۳۷۳).

تاریخچه مطالعات احساس تنهایی(تیکه^{۴۱}، ۲۰۰۹) بیانگر آن است که این سازه در گذشته با مشکلات دیگری مانند افسردگی، کمرویی، خشم، رفتار خودانزواطلبانه و مانند اینها مفهوم‌سازی شده بود. اما، در تعاریف و مفهوم‌سازی‌هایی که به تازگی انجام شده‌اند (کاسپیو، هاوکل^{۴۲}، ارنست^{۴۳}، بارلسون^{۴۴}، برنتسون^{۴۵}، نورانی^{۴۶} و همکاران، ۲۰۰۶) احساس تنهایی یک سازه روان-شناختی مستقل از دیگر مشکلات در نظر گرفته می‌شود که خطرات منحصر به فرد خود را دارد.

در زمینه رابطه بین احساس تنهایی و سازگاری، برهالت^{۴۷} و اسکارف^{۴۸}(۲۰۱۴) نشان داده‌اند که احساس تنهایی اثر غیرمستقیم قابل توجهی بر ناسازگاری از طریق متغیرهای مهارتهای اجتماعی دارد. یافته‌های محققان دیگر نیز حاکی از آن است که احساس تنهایی که از نبود رابطه معنادار با دیگر افراد به وجود می‌آید، باعث ایجاد احساس بی‌ارزشی، ناامیدی، ناتوانی، نداشتن پشتیبان و بی‌زاری (آرونسون^{۴۹}، ویلسون^{۵۰} و اکرت^{۵۱}، ۲۰۰۵)، احساس افسردگی، اضطراب، غمگینی، نارضایتی، بدبینی نسبت به آینده، خودملامت‌گری و خجالتی بودن(اندرسون^{۵۲} و بام، ۱۹۹۴؛ جکسون^{۵۳}، سودرلیند^{۵۴} و ویز، ۲۰۰۰) می‌شود. پپلاثو و پرلمن نیز یادآور شدند که احساس تنهایی شرایط روانی نامناسبی را برای افراد به ارمغان می‌آورد و به دلیل دوری از روابط(چه تجربه ذهنی و چه تجربه واقعی)، افراد را دچار آسیب‌پذیری روانی می‌کند که در نتیجه، سلامت روان آنها به مخاطره می‌افتد. در توجیه رابطه بین احساس تنهایی و سلامت روان می‌توان به پژوهشی که نشان داد آزمودنی‌های با احساس تنهایی پایین و

33 -Abed
 34 -Gallagher
 35 - Brodrick
 36 -Elias
 37 -Mourice
 38 - Bruene-Bulter
 39 - Linda
 40 -Al - anzi
 41 -Theeke
 42 -Hawkley
 43 - Ernest
 44 -Burlson
 45 -Berntson
 46 -nouriani
 47 -Burholt
 48 - Scharf
 49 -Aronson
 50 -Wilson
 51 - Akert
 52 - Andersen
 53 -Jackson
 54 -Soderlind

رابطه ساختاری هوش فرهنگی و تنهایی اجتماعی بر سازگاری دانشجویان غیربومی: نقش میانجی‌گری مهارت‌های ارتباطی

متوسط از سلامت عمومی بیشتری نسبت به آزمودنی‌های با احساس تنهایی بالا برخوردارند اشاره کرد (نجفی، دهشیری، شیخی، دبیری، ۱۳۹۰).

در زمینه رابطه بین مهارت‌های ارتباطی و احساس تنهایی، پژوهش‌ها حاکی از آنند که نوجوانانی که احساس تنهایی می‌کنند، عزت نفس پایین و نسبت به توانایی‌های خود تردید دارند و در رفتارهای خود حالت‌هایی همچون خجالت، شرم، اضطراب، عدم جسارت، خطرپذیری کم و درون‌گرایی را نشان می‌دهند (حجت، ۱۹۸۹).

پژوهش رحیم‌زاده و همکاران (۱۳۹۰) با هدف شناسایی مؤلفه‌های مفهومی احساس تنهایی در دانشجویان ایرانی بر پایه پژوهش کیفی و تحلیل محتوا شکل گرفت. اطلاعات محتوایی احساس تنهایی در سه گام جمع‌آوری شدند: نخست، پیشینه پژوهشی احساس تنهایی و ابزارهای اندازه‌گیری آن به طور جامع مرور شد. سپس با ۱۰ مشاور و ۱۰ دانشجو مصاحبه و نظرات آنها درباره احساس تنهایی ضبط شد. سرانجام ۱۳۵ دانشجو یک پرسشنامه باز-پاسخ احساس تنهایی را تکمیل کردند. تحلیل محتوای پیشینه پژوهشی بیانگر ۷ مؤلفه احساس تنهایی یعنی مؤلفه‌های هیجانی، اجتماعی، خانوادگی، احساساتی، دوستان، گروه‌های بزرگ‌تر (پیوندجویی گروهی) و هستی‌گرایی بود. از تحلیل محتوای مصاحبه با مشاوران، ۵ مؤلفه هیجانی/فردی، ارتباطی/اجتماعی، ارتباطی/خانوادگی، هستی‌گرا و مذهبی/معنوی، از مصاحبه با دانشجویان چهار مؤلفه هیجانی/فردی، ارتباطی، احساساتی و مذهبی/معنوی و از پرسشنامه باز-پاسخ سه مؤلفه هیجانی/فردی، ارتباطی (ارتباط با دیگران، خانواده، دوستان، گروه‌های بزرگ‌تر) و مذهبی/معنوی شناسایی شدند.

ویلیامز^{۵۵} (۲۰۰۸) در تحقیقی که با عنوان "تفاوت‌های فردی در سازگاری، مطالعه هوش فرهنگی، سازگاری روان شناختی و سازگاری فرهنگی اجتماعی در چین" انجام داده است به این نتیجه رسید که افرادی که سطوح بالاتری از هوش فرهنگی انگیزشی دارند تمایل به سازگاری شغلی بیشتری نیز دارند. علاوه بر این دو عامل سن و مدت بودن (حضور در یک کشور) از لحاظ آماری چشم‌گیر بوده است و نشان می‌دهد که افراد مسن‌تر و آن‌هایی که برای مدت طولانی‌تری در چین بوده‌اند، تمایل به سازگاری شغلی بیشتری داشته‌اند.

در پژوهش فریس‌آبادی، خسروی و صباحی (۱۳۹۴) که تحت عنوان اثربخشی آموزش مهارت‌های ارتباطی بین فردی و حل مسئله اجتماعی بر سازگاری اجتماعی و عملکرد تحصیلی ۳۰ دانش‌آموز دختر کم‌توان ذهنی که با استفاده از آزمون هوش و کسلر، مقیاس سازگاری اجتماعی و اینلند، فهرست اجتماعی ماتسون و اجرای برنامه آموزشی مهارت‌های ارتباطی بین فردی و حل مسئله انجام شد، مشخص گردید که عدم داشتن مهارت ارتباطی مناسب و محدود کردن فرصت‌های بیشتر برای برقراری ارتباط، مانع از بهبود سازگاری اجتماعی و حتی پیشرفت تحصیلی می‌گردد. بنابراین ایجاد شرایط مناسب جهت فراگیری این مهارت‌ها، موجب افزایش سازگاری اجتماعی، افزایش سلامت روان و کاهش سطح استرس در افراد می‌شود.

همچنین مطالعه‌ی عظیمی، امیدی، شفیفی و نادمی (۱۳۹۶) روی ۷۰ دانشجو با استفاده از درمان ۱۲ جلسه‌ای فراتشخیصی و مقیاس‌های سازگاری اجتماعی و تنظیم هیجانی گراتز نشان داد که در تمام مؤلفه‌های سازگاری (سازگاری تحصیلی، اجتماعی، شخصی-هیجانی)، خصوصیات شخص (مهارت‌ها، نگرش‌ها، ارزش‌ها و حالات بدنی) و حساسیت موقعیت‌هایی که فرد با آن روبه رو می‌شود از جمله عواملی هستند که بر سازگاری با محیط و تغییرات آن موثرند و از آن جا که شخص و محیط همواره در حال تغییرند، این دو عامل در تعیین سازگاری، خشنودی و کامیابی فرد تاثیر می‌گذارند، زیرا سازگاری همواره باید بین دو عامل خاص صورت پذیرد.

پژوهش بهامین و کوروش‌نیا (۱۳۹۶) در خصوص رابطه بین مهارت‌های اجتماعی و سازگاری اجتماعی به واسطه احساس تنهایی در نوجوانان دختر مقطع متوسطه شهر بندرعباس در سال تحصیلی ۱۳۹۳ با استفاده از ابزارهای سیستم درجه‌بندی مهارت‌های

اجتماعی، مقیاس احساس تنهایی و سیاهه سازگاری دانش‌آموزان دبیرستانی نشان داد مهارت‌های اجتماعی ابراز وجود و همدلی، به طور معنادار و مثبت، پیش‌بینی‌کننده سازگاری اجتماعی هستند بدین معنی که افرادی که از مهارت‌های بالای ابراز وجود و همدلی برخوردارند، سازگاری اجتماعی بالایی دارند.

پژوهشی با عنوان بررسی رابطه بین مهارت‌های ارتباطی و هوش فرهنگی کتابداران کتابخانه‌های عمومی استان اصفهان (رجایی و اورعی، ۱۳۹۶) که روی ۱۶۰ نفر از کتابداران و با ابزار پرسشنامه‌های هوش فرهنگی آنگ و ارلی و مهارت‌های ارتباطی کوئین‌دام انجام شد، نشان داد که میزان مهارت‌های ارتباطی کتابداران کتابخانه‌های عمومی استان اصفهان در ابعاد ۵ گانه (توانایی دریافت و ارسال پیام، کنترل عاطفی، مهارت گوش دادن، بینش نسبت به فرایند ارتباط، ارتباط توأم با قاطعیت) و هوش فرهنگی در جامعه پژوهش بیشتر از حد متوسط است.

در کل، نبود تحقیق منسجمی که به متغیرهای هوش فرهنگی، تنهایی اجتماعی، سازگاری و مهارت‌های ارتباطی بصورت همزمان بپردازد منجر به این شد که تحقیق پیش رو انجام شود و رابطه ساختاری هوش فرهنگی و تنهایی اجتماعی با سازگاری اجتماعی دانشجویان غیربومی با نقش میانجیگری مهارت‌های ارتباطی مورد بررسی قرار گیرد.

روش^{۵۶}

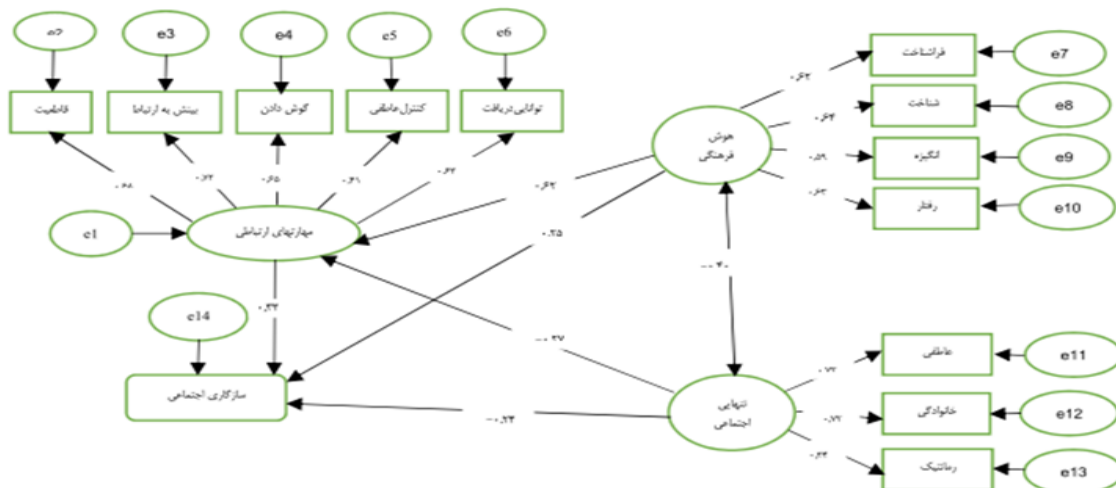
هدف از تحقیق حاضر، توسعه دانش کاربردی در یک زمینه خاص است. از نظر روش گردآوری داده‌ها، توصیفی-پیمایشی و مقطعی است و طرح پژوهش نیز همبستگی از نوع مدل‌یابی معادلات ساختاری است. جامعه آماری کلیه دانشجویان غیربومی مشغول به تحصیل در سال ۱۳۹۸ در خوابگاه‌های دانشگاه‌های شهر تهران هستند. در این تحقیق جهت نمونه‌گیری در مرحله‌ی اول از نمونه‌گیری تصادفی خوشه‌ای استفاده کردیم. پس از تهیه فهرستی کامل از تمامی دانشگاه‌های تحت پوشش وزارت علوم، تحقیقات و فناوری شهر تهران چهار خوشه شامل یک دانشگاه علوم انسانی، یک دانشگاه صنعتی، یک دانشگاه دخترانه و یک دانشگاه دارای رشته‌های هنری بصورت تصادفی انتخاب شدند. از هر دانشگاه یک خوابگاه دخترانه و یک خوابگاه پسرانه به تصادف انتخاب و تعداد نمونه‌ی خوابگاه‌های منتخب به همان نسبتی که در جامعه بودند مشخص گردید. از میان دانشجویانی که در هنگام اجرای پرسشنامه در خوابگاه‌ها حضور داشتند، بصورت تصادفی در پژوهش شرکت نمودند. برای تعیین حجم نمونه، مولر در سال ۱۹۹۶ از نسبت حجم نمونه به پارامتر آزاد برای برآورد استفاده کرد. وی حداقل این نسبت را ۵ به ۱، حد متوسط آن را نسبت ۱۰ به ۱ و حد بالای آن را نسبت ۲۰ به ۱ عنوان می‌کند. لذا حجم ۲۶۰ نفر با توجه به پارامترهای موجود حجم مناسبی است. در بخش اجرای پرسشنامه‌ها، با هماهنگی دفتر مشاوره و سلامت سازمان امور دانشجویان وزارت علوم، تحقیقات و فناوری و پس از تایید موضوع و بررسی پروپوزال در جلسه کمیته مشورتی-راهنمایی این دفتر و تحت حمایت قرار گرفتن این پایان‌نامه، نامه‌ای به روسای مراکز مشاوره دانشگاه‌های منتخب ارسال شد و پس از توزیع رضایت‌نامه کتبی مقیاس‌های تحقیق شامل اطلاعات دموگرافیک و چهار پرسشنامه اجرا گردید. پرسشنامه اطلاعات دموگرافیک شامل اطلاعاتی از قبیل سن، جنسیت، مقطع تحصیلی، تاهل، تعداد فرزندان خانواده و قومیت بود. پرسش‌نامه مهارت‌های ارتباطی کوئین‌دام جهت سنجش مهارت‌های ارتباطی استفاده شده است. برای تعیین پایایی این پرسشنامه از روش آلفای کرونباخ استفاده شد که به ترتیب برای مولفه‌های توانایی دریافت و ارسال پیام، کنترل عاطفی، مهارت گوش دادن، بینش نسبت به فرایند ارتباط و ارتباط توأم با قاطعیت ۰/۷۱، ۰/۷۳، ۰/۷۰، ۰/۷۲ و ۰/۷۳ و برای کل پرسشنامه، ۰/۸۰ به دست آمد. به منظور تعیین اعتبار سازه پرسش‌نامه مهارت‌های ارتباطی با استفاده از روش تحلیل عاملی تاییدی، مشخصه‌های نیکویی برازش نشان داد که داده‌های این پژوهش با ساختار عاملی این مقیاس برازش مناسبی دارد و این بیانگر هم‌سویی سوالات با سازه‌های مهارت‌های ارتباطی است. برای

سنجش هوش فرهنگی از پرسش‌نامه چهار عاملی هوش فرهنگی آنگ استفاده شد. پایایی پرسش‌نامه هوش فرهنگی از روش آلفای کرونباخ به ترتیب مقادیر ۰/۸۹، ۰/۷۸، ۰/۷۰ و ۰/۸۱ برای مولفه‌های فراشناخت فرهنگی، شناخت فرهنگی، انگیزه و رفتار و پایایی کل مقدار ۰/۸۴ است. به منظور تعیین روایی و اعتبار سازه پرسش‌نامه هوش فرهنگی با روش تحلیل عاملی تاییدی مقدار شاخص (RMSEA)، (GFI) و (AGFI) تا حدی تاییدی بر برازش خوب مدل است. بنابراین داده‌های این پژوهش با ساختار عاملی این پرسش‌نامه برازش مناسبی دارد. تمامی بارهای عاملی در حد قابل قبولی می‌باشند. برای سنجش تنهایی اجتماعی از پرسش‌نامه احساس تنهایی اجتماعی - عاطفی بزرگسالان (SELSA-S) که به وسیله دی‌توماسو، برانن و بست در سال ۲۰۰۴ تهیه شده، استفاده شده است. در این تحقیق برای تعیین پایایی مقیاس تنهایی اجتماعی با روش آلفای کرونباخ برای مولفه‌های تنهایی اجتماعی، خانوادگی و رمانیتیک مقادیر ۰/۷۹، ۰/۷۷ و ۰/۸۴ و برای تنهایی کل مقدار ۰/۸۵ به دست آمد. به منظور تعیین اعتبار سازه پرسش‌نامه تنهایی اجتماعی از روش تحلیل عاملی تاییدی استفاده شد. تمام شاخص‌ها در سطح قابل قبولی هستند. نسبت مجذور خی به درجه آزادی برابر ۱/۸۴ است. مقدار شاخص (RMSEA)، (GFI) و (AGFI) نیز تاییدی بر برازش خوب مدل است. بنابراین داده‌های این پژوهش با ساختار عاملی این پرسش‌نامه برازش مناسبی دارد. جهت سنجش سازگاری از فرم کوتاه پرسش‌نامه سازگاری بل استفاده شد که سازگاری اجتماعی را می‌سنجد. تمام شاخص‌ها در سطح قابل قبولی هستند. نسبت مجذور خی به درجه آزادی برابر ۱/۳۴ است. مقدار شاخص (RMSEA)، (GFI) و (AGFI) نیز تاییدی بر برازش خوب مدل است. بنابراین داده‌های این پژوهش با ساختار عاملی این پرسش‌نامه برازش مناسبی دارد. فرضیات تحقیق شامل اثر مستقیم هوش فرهنگی و تنهایی اجتماعی بر سازگاری، هوش فرهنگی و تنهایی اجتماعی بر مهارت‌های ارتباطی و اثر غیرمستقیم هوش فرهنگی و تنهایی اجتماعی بر سازگاری، هوش فرهنگی و تنهایی اجتماعی بر مهارت‌های ارتباطی است. از نظر نوع داده‌ها و نحوه اجرا از دو روش آمار توصیفی و استنباطی استفاده شد و به دلیل آن‌که تأثیر هوش فرهنگی، تنهایی اجتماعی، سازگاری و مهارت‌های ارتباطی بکار گرفته شده توسط دانشجویان مورد بررسی قرار می‌گیرد، از روش همبستگی برای تحلیل داده‌ها استفاده شد. پس از جمع‌آوری داده‌ها و اطلاعات موجود، از طریق نرم افزار آماری SPSS نسخه ۲۰، اقدام به تلخیص، طبقه‌بندی و تجزیه و تحلیل آماری داده‌ها در بخش توصیفی متغیرهای تحقیق شد. در این تحقیق برای سنجش ارتباط میان متغیرها و ارائه‌ی مدل مفهومی در این زمینه، از مدل معادلات ساختاری و تحلیل عاملی تاییدی استفاده شد (سرمد و همکاران، ۱۳۸۵). برای آزمون فرضیه‌ها از نرم افزار آموس نسخه ۲۲ استفاده شد.

یافته‌ها

بیشترین توزیع فراوانی شرکت‌کنندگان در تحقیق از دانشگاه علامه طباطبایی به تعداد ۹۳ نفر (۳۵/۸٪) می‌باشد. ۶۲٪ (نفر) از دانشگاه صنعتی خواجه نصیرالدین طوسی، ۱۰/۴٪ (نفر) از دانشگاه هنر و ۳۰٪ (نفر) از دانشگاه الزهراء (س) در تحقیق شرکت نموده‌اند. بیشترین توزیع فراوانی مربوط به زنان به تعداد ۱۵۲ نفر (۵۸/۵٪) می‌باشد. ۴۱/۵٪ (نفر) از دانش‌جویان شرکت‌کننده در تحقیق نیز مرد هستند. بیشترین توزیع فراوانی مربوط به مجردها به تعداد ۲۴۰ نفر (۹۲/۳٪) می‌باشد. بقیه شرکت‌کنندگان نیز که شامل ۷/۷٪ (نفر) می‌باشند، متاهل هستند. بیشترین توزیع فراوانی مربوط به سن ۲۱ تا ۲۵ سال به تعداد ۱۳۸ نفر (۵۳/۱٪) می‌باشد. ۲۸/۱٪ (نفر) ۱۸ تا ۲۰ ساله، ۱۴/۶٪ (نفر) ۲۶ تا ۳۰ ساله و ۴/۲٪ (نفر) بالای ۳۱ سال هستند. در خصوص سابقه سکونت در خوابگاه، بیشترین توزیع فراوانی مربوط به مدت زمان زیر ۱۰ ماه به تعداد ۷۷ نفر (۲۹/۶٪) می‌باشد. ۲۸/۱٪ (نفر) دارای سابقه زندگی خوابگاهی ۱۱ تا ۲۰ ماه، ۱۱/۵٪ (نفر) دارای سابقه زندگی خوابگاهی ۲۱ تا ۳۰ ماه، ۱۱/۹٪ (نفر) دارای سابقه زندگی خوابگاهی ۳۱ تا ۴۰ ماه و ۱۸/۹٪ (نفر) دارای سابقه زندگی خوابگاهی بیش از ۴۱ ماه می‌باشند. در خصوص درآمد خانواده دانشجویان شرکت‌کننده در تحقیق، بیشترین توزیع فراوانی

مربوط به وضعیت درآمد متوسط به تعداد ۲۰۵ نفر (۷۸/۸٪) می‌باشد. ۱/۱۸/۱ (۴۷٪) نفر از خانواده‌های کم درآمد و ۱/۳/۱ (۸٪) نفر از خانواده‌هایی با درآمد بالا هستند. در خصوص تعداد فرزندان خانواده، بیشترین توزیع فراوانی مربوط به تعداد فرزندان ۳ تا ۵ نفر به تعداد ۱۴۷ نفر (۵۶/۶٪) می‌باشد. ۴/۵/۱۴ (نفر) تک فرزند هستند و ۲/۲۹/۷۶ (نفر) دارای یک خواهر یا برادر و ۸/۸/۲۳ (نفر) در خانواده‌های دارای ۶ فرزند و بیشتر زندگی می‌کنند. در خصوص مقطع تحصیلی شرکت کنندگان در تحقیق، بیشترین توزیع فراوانی مربوط به کارشناسی‌ها به تعداد ۱۴۱ نفر (۵۴/۲٪) می‌باشد. ۸/۰/۲ (نفر) مقطع کاردانی، ۴/۴۰/۱۰۵ (نفر) مقطع کارشناسی ارشد، ۲/۱/۳ (نفر) مقطع دکتری حرفه‌ای و ۴/۳/۹ (نفر) مقطع دکتری تخصصی هستند. در خصوص قومیت شرکت کنندگان در تحقیق، بیشترین توزیع فراوانی مربوط به قوم فارس به تعداد ۱۴۹ نفر (۵۷/۳٪) می‌باشد. همچنین ۲/۱۶/۴۲ (نفر) ترک آذربایجان، ۸/۰/۲ (نفر) ترک ترکمن، ۸/۲۱/۲۱ (نفر) کرد، ۶/۹/۲۵ (نفر) لر، ۵/۱/۴ (نفر) ترک قشقایی، ۴/۰/۱ (نفر) تالشی، ۲/۱/۳ (نفر) گیلکی و ۵/۱۳/۱۳ (نفر) از سایر قومیت‌ها هستند در قسمت شاخص‌های توصیفی، داده‌ها از پراکندگی لازم جهت انجام مدل‌یابی معادلات برخوردار هستند. قدر مطلق چولگی تمامی متغیرها در این تحقیق کمتر از ۳ و قدر مطلق کشیدگی تمام متغیرها نیز کمتر از ۱۰ می‌باشد. بنابراین توزیع متغیرها نرمال است. در خصوص وجود همبستگی معنی‌دار در متغیرهای مدل، نتایج نشان می‌دهد که سازگاری اجتماعی با هوش فرهنگی با ضریب (۰/۳۳) و با مهارت‌های ارتباطی با مقدار (۰/۳۶) همبستگی مثبت و معنی‌داری دارد، در حالی که سازگاری اجتماعی با تنهایی اجتماعی رابطه منفی معنی‌دار با مقدار (-۰/۳۷) دارد. این روابط در سطح ۰/۰۱ معنی‌دار می‌باشند. برای پیش‌بینی سازگاری اجتماعی دانشجویان، مدل مفهومی پیشنهاد شده از طریق مدل‌یابی معادلات ساختاری به روش بیشینه احتمال^{۵۷} بررسی و از رویکرد تراکم‌سازی جزئی برای انجام مدل‌یابی معادلات ساختاری استفاده شده است. در شکل ۱ مدل آزمون شده پژوهش گزارش شده است.

شکل ۱: مدل ساختاری پژوهش و ضرایب مسیر متغیرها بر اساس نمره‌های استاندارد

اثر مستقیم تنهایی اجتماعی بر سازگاری اجتماعی (-۰/۲۴) منفی و معنی‌دار می‌باشد. اثر مستقیم هوش فرهنگی (۰/۲۵) و مهارت‌های ارتباطی (۰/۳۳) بر سازگاری اجتماعی مثبت و در سطح ۰/۰۱ معنی‌دار می‌باشد. همچنین اثر مستقیم هوش فرهنگی بر مهارت‌های ارتباطی (۰/۶۲) مثبت و معنی‌دار است و اثر مستقیم تنهایی اجتماعی بر مهارت‌های ارتباطی (-۰/۲۷) منفی و معنی‌دار است. این ارقام در سطح ۰/۰۰۱ معنی‌دار هستند. نتایج آزمون مدل نشان می‌دهد که متغیرهای تنهایی اجتماعی،

هوش فرهنگی و مهارت‌های ارتباطی به مقدار ۴۸ درصد توان پیش‌بینی سازگاری اجتماعی را دارند و نیز متغیرهای هوش فرهنگی و تنهایی اجتماعی به مقدار ۵۸ درصد توان پیش‌بینی مهارت‌های ارتباطی را دارند. در بررسی اثرات غیرمستقیم متغیرها بر یکدیگر، اثر تنهایی اجتماعی به واسطه متغیر مهارت‌های ارتباطی بر روی سازگاری اجتماعی، نتایج آزمون نشان می‌دهد که این متغیر با ضریب $-0/09$ و در سطح $0/01$ معنی‌دار می‌باشد و نیز اثر هوش فرهنگی به واسطه مهارت‌های ارتباطی با ضریب $0/21$ در سطح $0/001$ بر سازگاری اجتماعی معنی‌دار می‌باشد. جهت بررسی اثرات غیرمستقیم و نیز اثر میانجی در مدل حاضر از آزمون بوت استراپ با فاصله اطمینان $0/99$ استفاده شد. نتایج نشان داد که اثر غیرمستقیم تنهایی اجتماعی و هوش فرهنگی بر سازگاری اجتماعی در سطح $P < 0/01$ معنی‌دار می‌باشد، لذا نقش میانجی مهارت‌های ارتباطی در روابط بین تنهایی اجتماعی و هوش فرهنگی با سازگاری تایید می‌شود. برای بررسی برازش مدل آزمون شده شاخص نیکویی برازش (GFI)، $0/93$ می‌باشد که بیشتر از $0/90$ است، شاخص نیکویی برازش تعدیل یافته (AGFI)، $0/89$ می‌باشد که بیشتر از $0/80$ است و ریشه میانگین مربعات باقیمانده استاندارد شده (RMR)، $0/59$ می‌باشد که مقدار کوچکی است. شاخص برازش تطبیقی (CFI)، $0/94$ می‌باشد که بیشتر از $0/90$ است، شاخص برازش هنجار شده (NFI)، $0/98$ می‌باشد که بیشتر از $0/90$ است و شاخص برازش افزایشی (IFI)، $0/94$ می‌باشد که بیشتر از $0/90$ می‌باشد. مجذور خی بر درجه آزادی (X^2/df)، $1/82$ می‌باشد که کمتر از 3 است، شاخص برازش ایجاز (PCFI)، $0/72$ می‌باشد که بیشتر از $0/60$ است و مجذور میانگین مربعات خطای تقریب (RMSEA) نیز $0/05$ می‌باشد که کمتر از $0/08$ است. با توجه به این یافته‌ها می‌توان گفت که مدل آزمون شده پژوهش از برازش خوبی برخوردار است. همچنین نتایج حاصل از آزمون مدل ساختاری نشان داد که هوش فرهنگی با ضریب $0/25$ به صورت مثبت و در سطح $0/001$ بر سازگاری اجتماعی اثر دارد. تنهایی اجتماعی با ضریب $-0/24$ به صورت منفی و در سطح $0/001$ بر سازگاری اجتماعی اثر دارد. هوش فرهنگی با ضریب $0/62$ به صورت مثبت و در سطح $0/001$ بر مهارت‌های ارتباطی اثر دارد. تنهایی اجتماعی با ضریب $-0/27$ به صورت منفی و در سطح $0/001$ بر مهارت‌های ارتباطی اثر دارد. مهارت‌های ارتباطی با ضریب $0/33$ به صورت مثبت و در سطح $0/001$ بر سازگاری اجتماعی اثر دارد. طبق آزمون بوت استراپ، هوش فرهنگی با ضریب $0/21$ به صورت مثبت و در سطح $0/01$ بر سازگاری اجتماعی اثر غیر مستقیم دارد. از آنجایی که این روابط از طریق نقش میانجی مهارت‌های ارتباطی برآورد می‌شود، لذا فرضیه میانجی بودن مهارت‌های ارتباطی در روابط بین هوش فرهنگی و سازگاری اجتماعی تایید می‌شود. طبق این آزمون، تنهایی اجتماعی با ضریب $-0/09$ به صورت منفی و در سطح $0/01$ بر سازگاری اجتماعی اثر غیر مستقیم دارد. از آنجایی که این روابط از طریق نقش میانجی مهارت‌های ارتباطی برآورد می‌شود. لذا فرضیه میانجی بودن مهارت‌های ارتباطی در روابط بین تنهایی اجتماعی و سازگاری اجتماعی تایید می‌شود.

بحث و نتیجه‌گیری

در مدل پیشنهادی، متغیرهای مهارت ارتباطی و سازگاری اجتماعی متغیرهای درون‌زای مدل بودند که واریانس آنها توسط متغیرهای موجود در درون مدل تبیین شد و هوش فرهنگی و تنهایی اجتماعی نیز سازه‌های برون‌زای مدل بودند و واریانس آن‌ها توسط متغیرهای بیرون از مدل که برای پژوهش‌گر ناشناخته بودند، تبیین گردید. در این مطالعه، مدل پیشنهادی قابل قبول بود و تمام مسیرها معنی‌دار بودند. هوش فرهنگی بر سازگاری اجتماعی اثر دارد و فرضیه اول مطالعه حاضر تایید می‌شود. این نتیجه با تحقیق اصائلو و خدامی (۱۳۹۲)، خردرنجبر (۱۳۹۴)، جهان‌شیری (۱۳۹۰)، اصائلو و خدامی (۱۳۹۲) و کیوان‌آرا، یارمحمدیان و سلطانی (۲۰۱۴) همسو می‌باشد، اما با تحقیق قادرتیلی (۱۳۹۶) همسو نمی‌باشد و در واقع در پژوهش وی، هوش فرهنگی نتوانسته است سازگاری را تبیین نماید، زیرا سازگاری تحت تاثیر عوامل بسیاری قرار دارد. هوش فرهنگی در واقع

توانایی است که به فرد کمک می‌کند فهم بین فرهنگی‌اش را افزایش دهد و این مفهوم بدان معنا نیست که تفاوت‌های فرهنگی نادیده انگاشته شده، بلکه به این معناست که در موقعیت‌های بین فرهنگی چگونه می‌توان هوشمندانه رفتار کرد. این هوش یکی از مهم‌ترین مشخصه‌های مشترک بین افرادی است که می‌توانند خود را با فرهنگ‌های متفاوت سازگار کنند (ادیبراد، ۱۳۸۶). تنهایی اجتماعی بر سازگاری اجتماعی اثر دارد و فرضیه دوم مطالعه حاضر تایید می‌شود. این یافته با تحقیقات بهامین و کوروش‌نیا (۱۳۹۶)، بورهلت و اسچارت (۲۰۱۴)، استادحسین (۱۳۹۲)، پپلائو و پرلمن (۱۹۸۴) مطابقت دارد به این معنی که هر قدر میزان احساس تنهایی در فرد کمتر باشد، سازگاری اجتماعی او بالاتر خواهد بود. افراد تنها، احساس طردشدگی از جانب دیگران دارند. آنها می‌پندارند که وجه اشتراک بسیار کمی با دیگران دارند. بهمین دلیل، تمایل زیادی به برقراری روابط ندارند و در اندک روابط خود نیز از دیگران فاصله می‌گیرند. این افراد نسبت به طرد شدن بسیار حساس هستند و در تلاش برای طرد نشدن، متناقضا بیشتر اطرافیان خود را از خود دور می‌کنند و دایره جاودانه‌ای از عواقب ناگوار منفی در روابط خود ایجاد می‌کنند (میهان و همکاران^{۵۸}، ۲۰۱۸). این امر در طول زمان فرصت کمتری را برای رشد توانایی تنظیم رفتار فرد در پاسخ به تغییرات محیط اجتماعی در اختیار وی قرار می‌دهد. به عبارت دیگر، مانع از سازگاری اجتماعی وی می‌شود. هوش فرهنگی بر مهارت‌های ارتباطی اثر دارد و فرضیه سوم مطالعه حاضر تایید می‌شود. نتیجه تحقیق حاضر در این بخش با تحقیقات رئیسی (۱۳۹۷)، عاقبت‌خواه (۱۳۹۷)، نوری و همکاران (۱۳۹۳)، کوچک‌زاده و همکاران (۱۳۹۴)، تقوی‌قلعه (۱۳۹۵)، رحمانی (۱۳۹۴)، رجایی و اورعی (۱۳۹۶)، احمدیان و امیرپور (۲۰۱۸) و نظری، سهرابی و احسانی (۱۳۹۳) همسو می‌باشد. در تبیین این یافته می‌توان گفت دانش جوانی که هوش فرهنگی و مهارت‌های ارتباطی بالایی دارند در تعاملات خود موفق‌ترند و در موقعیت‌های مختلف، رفتاری صحیح از خود نشان داده و سازگاری بیشتری دارند. همان‌طور که قبلاً هم بیان شد هوش فرهنگی قابلیت و توانایی فرد برای تطبیق با ارزش‌ها، سنت‌ها و آداب و رسوم در یک محیط با فرهنگ‌های مختلف است؛ بنابراین، می‌توان نتیجه گرفت هوش فرهنگی زمینه ارتباط موثر بین افراد در محیط‌های کاری با فرهنگ‌های متفاوت را برقرار می‌کند. همچنین کسب هوش فرهنگی مستلزم یادگیری از طریق تعاملات اجتماعی است. چنین یادگیری اجتماعی یک مهارت بازخورد است. ارتقای هوش فرهنگی از طریق یادگیری تجربه اجتماعی به معنای توجه به تفاوت‌های مهم بین خود و سایر فرهنگ‌ها و زمینه‌های آن است. این امر به دانش خاصی در خصوص تفاوت بین فرهنگ‌ها و چگونگی تاثیر بر رفتار نیاز دارد. برای بدست آوردن چنین دانشی، باید بتوانیم آنچه را که از یک تجربه خاص یاد می‌گیریم به تعامل‌های بعدی در سایر شرایط انتقال دهیم (ارلی و انگ، ۲۰۰۳). تنهایی اجتماعی بر مهارت‌های ارتباطی اثر دارد و فرضیه چهارم مطالعه حاضر تایید می‌شود. این نتیجه با تحقیقات دنیز و هامارتا (۲۰۰۵)، رنجبر و همکاران (۱۳۹۱)، الهاجین (۲۰۰۴)، ارزوکان (۲۰۰۹)، الیوت و گرشام (۱۹۹۳)، جونز، رایس و روسل (۱۹۹۰)، هنریچ و گلون (۲۰۰۶)، پانایوتو و همکاران (۲۰۱۶)، وی و همکاران (۲۰۰۵)، شانکار و همکاران (۲۰۱۷)، ریگو و کوانگ (۲۰۰۹)، بختیاری (۱۳۹۶) و میردیریکوند و همکاران (۱۳۹۶) که بیانگر اثربخشی آموزش مهارت‌های ارتباطی بر کاهش احساس تنهایی است، همسو است. احساس تنهایی اجتماعی شاید بصورت جداگانه مشکلات عمده‌ای را بوجود نیآورد ولی این مسئله می‌تواند روند ارتباط مناسب با همسالان و دیگران را مختل سازد که به دنبال آن فرد با مشکلات دیگری از جمله عدم توانایی در آموختن مهارت‌های اجتماعی و ارتباطی لازم روبرو خواهد شد که این مسئله می‌تواند بر مشکلات وی بیفزاید. در تایید این تحقیقات یوسفی (۱۳۸۵) بیان می‌کند که مهارت‌های ارتباطی از چنان اهمیتی برخوردار است که نارسایی آن می‌تواند با احساس تنهایی همراه باشد. احساس تنهایی علائم مختلفی دارد. خسروی و همکاران (۱۳۹۳) بیان می‌کنند که از علائم بارز وجود احساس تنهایی، انجام رفتارهایی نظیر اجتناب از تماس با دیگران است. مهارت‌های ارتباطی

بر سازگاری اجتماعی اثر دارد و فرضیه پنجم مطالعه حاضر تایید می‌شود. این نتیجه با تحقیقات افتخاری (۱۳۹۷) در دانش-آموزان همسو می‌باشد. همچنین تحقیق حیدری‌عبدی (۱۳۹۵) نشان داد که حدود ۰/۱۵ واریانس روابط بین فردی دانش‌جویان را بعد سازگاری اجتماعی تبیین می‌کند. تحقیقات فریس‌آبادی و همکاران (۱۳۹۴)، محمودی (۱۳۹۴)، احمدی و همکاران (۱۳۹۲)، فرامرزی و همکاران (۱۳۹۰)، سپاه‌منصور (۱۳۸۶)، عطاری و همکاران (۱۳۸۴)، مورگان و اسکات (۲۰۱۵)، گامبل (۲۰۱۴)، جارویس، تبوک و مارتیک (۲۰۱۳)، احمدخانی (۱۳۸۸)، شریعت‌باقری و نیک‌پور (۱۳۹۷) و رحمتی، ادیبراد و طهماسبیان (۲۰۱۲) نیز نشان داد که آموزش مهارت‌های ارتباطی، میزان سازگاری اجتماعی را بهبود می‌بخشد. بنابراین فردی که دارای مهارت‌های ارتباطی است، از نظر سازگاری عملکرد بهتر و مطلوب‌تری دارد. مهارت‌های ارتباطی به عنوان توانایی، دانش و رفتارهایی تعریف شده است که برای شادمانی و موفقیت یاد گرفته می‌شوند تا فرد را قادر سازند با موقعیت‌های زندگی سازگار شود. از طریق رشد این مهارت‌ها، افراد یاد می‌گیرند که به راحتی با دیگران زندگی کنند، احساس خود را با امنیت خاطر بیان کنند و زندگی را دوست داشته باشند. چنین مهارت‌هایی سبب کاهش افسردگی، اضطراب، حساسیت‌های بین‌فردی و انواع رفتارهای آسیب‌زا می‌گردد (پیتمن، ۱۹۹۷؛ به نقل از باباپور، ۱۳۸۷). جارویس و همکاران (۲۰۱۳) معتقدند که مهارت‌های ارتباطی به فرد می‌آموزد که چطور آغازکننده گفتگو باشد و آن را ادامه دهد، اشاره‌های اجتماعی را تفسیر کند، فعالانه به سخنان دیگران گوش فرا دهد، احساسات، افکار و عقاید شخصی خود را به راحتی ابراز نماید و احساسات دیگران را نیز درک کند. به نظر این محققان، اهمیت مهارت‌های ارتباطی در این است که به فرد کمک می‌کند تا احساسات منفی و تنش اجتماعی را کاهش دهد و بطور سازگانه به حل مسائل بپردازد. از طرفی متخصصانی چون الوفینتوی^{۵۹} (۲۰۰۸)، پولات^{۶۰} (۲۰۰۳) و لمیرایز، گریگوری و فرداستروم^{۶۱} (۲۰۰۵) در تعریف سازگاری اجتماعی می‌گویند که سازگاری اجتماعی فرایندی پیچیده ناشی از تعامل فرد با محیط است. در همین راستا نتیجه تحقیق حسینیان و همکاران (۱۳۹۵) نشان می‌دهد که بهبود مهارت‌های ارتباطی و تعامل فرد با محیط، سبب بهبود سازگاری اجتماعی می‌شود. سازگاری امری نسبی است و انسان‌ها با درجات مختلفی به آن دست می‌یابند. افراد دارای سازگاری اجتماعی پایین، مشکلات زیادی در ارتباط کلامی با دیگران، برنامه‌ریزی در زندگی، مراقبت از خویشتن، انجام امور روزانه و غیره دارند (شولس - بالوگ، همفیل ایوانز - ویپ، تومبرو و پاتون^{۶۲}، ۲۰۱۶). محققان دیگری نیز اذعان می‌دارند که در فرایند سازگاری، فرد باید به مهارت‌های لازم برای برقرار ارتباط با دیگران، جهت رفع نیازهایش برخوردار باشد (سربیتی، مندلی، لورنزی و اسمرالدی^{۶۳}، ۲۰۰۵؛ کورتراگ^{۶۴}، ۲۰۰۸؛ ماتیاکس - کولز، کولی، هندکینز، اسپنیدر، بچفن، کنرایت، گگا، کامرون و مارکز^{۶۵}، ۲۰۰۵) که همه با رابطه تایید شده در این پژوهش همسو است. طبق آزمون بوت استرپ، هوش فرهنگی بر سازگاری اجتماعی اثر غیر مستقیم دارد. از آنجایی که این روابط از طریق نقش میانجی مهارت‌های ارتباطی برآورد می‌شود، لذا فرضیه میانجی بودن مهارت‌های ارتباطی در روابط بین هوش فرهنگی و سازگاری اجتماعی تایید می‌شود. همچنین تنهایی اجتماعی بر سازگاری اجتماعی اثر غیر مستقیم دارد. از آنجایی که این روابط از طریق نقش میانجی مهارت‌های ارتباطی برآورد می‌شود، لذا فرضیه میانجی بودن مهارت‌های ارتباطی در روابط بین تنهایی اجتماعی و سازگاری اجتماعی نیز تایید می‌شود. در مجموع نتایج مطالعه حاضر ضمن افزودن قطعه دیگری به شواهد تجربی موجود در قلمرو مطالعاتی سازگاری اجتماعی، از یک سوی از نقش تفسیری هوش فرهنگی و تنهایی اجتماعی در پیش‌بینی سازگاری اجتماعی در بین دانشجویان غیربومی حمایت می‌کند و از سوی دیگر، این نتایج نشان می‌دهد که بخشی از پراکندگی مشترک بین هوش

⁵⁹ Olofintoye

⁶⁰ Polat

⁶¹ Lemerise, Gregory & Fredstrom

⁶² Scholes-Balog, Hemphill, Evans-Whipp, Toumbourou & Patton

⁶³ Serretti, Mandelli, Lorenzi & Smeraldi

⁶⁴ Courtwrigth

⁶⁵ Mataix-Cols, Cowley, Hankins, Schneider, Bachofen, Kenwright, Gega, Cameron & Marks

فرهنگی و تنهایی اجتماعی با سازگاری اجتماعی از طریق سازه مهارت‌های ارتباطی قابل تبیین است. محدودیت‌های این پژوهش شامل ضعف در ابزار که جنبه خودگزارشی دارد و سوءگیری و محافظه کاری پاسخ دهندگان، محدود بودن دانشگاه‌های شرکت کننده در تحقیق، مقطعی بودن ماهیت مطالعه و عدم دقت در تکمیل سوالات است. پیشنهادات نیز شامل اجرای پژوهش در جوامع غیردانشجویی، جمع آوری اطلاعاتی در خصوص بهداشت روان شرکت کنندگان و وضعیت تحصیلی آنها، انجام تحقیق پیمایشی برای سنجش شیوع ناسازگاری، استفاده از سایر ابزارها جهت پیشگیری از سوءگیری خودگزارشی، استفاده از آزمودنی‌های بیشتر، انجام پژوهش در خصوص دانشجویانی که مشغول به تحصیل در کشورهای دیگر هستند، استفاده از متغیرهای بیشتر، اجرای دوره های آموزشی رسمی و غیررسمی نظیر کارگاه های آموزشی، ارائه اطلاعات به اساتید و سایر دست اندرکاران و برگزاری دوره های آموزش ضمن خدمت، تدارک برنامه های گروهی با حضور دانش جویان با قومیت های مختلف و تدوین برنامه های ارتقایی است.

تعارض منافع

بنابر اظهار نویسندگان، با هماهنگی دفتر مشاوره و سلامت و تحت حمایت قرار گرفتن این رساله، اجرای پرسشنامه ها با حمایت این دفتر انجام شد.

سپاسگزاری

از هماهنگی دفتر مشاوره و سلامت سازمان امور دانشجویان وزارت علوم، تحقیقات و فناوری جهت بررسی تحقیق در جلسه کمیته مشورتی- راهبردی و تحت حمایت قرار دادن آن و همچنین روسای مراکز مشاوره دانشگاه های هنر، علامه طباطبائی، الزهراء و صنعتی خواجه نصیرالدین طوسی و همیاران مشاور دانشگاه های مذکور جهت اجرای پرسشنامه ها قدردانی می گردد.

منابع

- [۱] احمد خانی، حسین. (۱۳۸۸). بررسی تاثیر آموزش مهارت‌های ارتباطی بر سازگاری اجتماعی مادران دارای کودک عقب‌مانده ذهنی شهرستان اردبیل، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، رشته روان‌شناسی و آموزش کودکان استثنایی، دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی.
- [۲] احمدی، محمدسعید؛ حاتمی، حمیدرضا؛ احدی، حسن و اسدزاده، حسن. ۱۳۹۲. تاثیر آموزش مهارت‌های ارتباطی بر باورهای خودکارآمدی و سازگاری اجتماعی دانش‌آموزان دختر شهر زنجان، مجله رهیافتی نو در مدیریت آموزشی دانشگاه آزاد مرودشت، دوره ۴، شماره ۱۶، ص ۱۰۵-۱۱۸.
- [۳] ادیب راد، ن. (۱۳۸۶). هوش فرهنگی در سازمان‌های امروزی. مجله روانشناسی و علوم تربیتی، شماره ۱.
- [۴] افتخاری، شیما. (۱۳۹۷). اثربخشی آموزش مهارت‌های ارتباطی بر احساس تنهایی و سازگاری دانش‌آموزان دوره اول متوسطه شهر یزد، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، رشته برنامه‌ریزی درسی، دانشگاه پیام نور، مرکز تفت.
- [۵] استادحسین، لادن. (۱۳۹۲). رابطه مهارت تحرک و جهت‌یابی و میزان سازگاری اجتماعی با احساس تنهایی در دانش‌آموزان نابینا، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، رشته روان‌شناسی و آموزش کودکان استثنایی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد تهران مرکزی.
- [۶] اصلولو، بهاره و خدای، سهیلا. (۱۳۹۲). بررسی اثر هوش فرهنگی بر شوک فرهنگی، سازگاری میان فرهنگی و عملکرد. فصلنامه مطالعات توسعه‌ی اجتماعی- فرهنگی، دوره دوم، شماره ۴، صص ۷۵-۹۶.
- [۷] باباپور، جلیل. (۱۳۸۷). اثربخشی آموزش مهارت‌های ارتباطی بر شیوه‌های حل مسئله دانش‌آموزان، فصلنامه روان‌شناسی دانشگاه تبریز، سال ۳، شماره ۱۰، ص ۸-۲۳.
- [۸] بختیاری، محمد. (۱۳۹۶). تاثیر آموزش مهارت‌های ارتباطی بر احساس تنهایی و اضطراب اجتماعی دانش‌آموزان دبیرستانی شهر قم در سال تحصیلی ۹۶-۹۵، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، رشته روان‌شناسی تربیتی، دانشگاه قم.
- [۹] بهامین، معصومه و کوروش‌نیا، مریم. (۱۳۹۶). رابطه بین مهارت‌های اجتماعی و سازگاری اجتماعی به واسطه احساس تنهایی در نوجوانان. فصلنامه علمی- پژوهشی روش‌ها و مدل‌های روان‌شناختی، سال ۸، شماره ۳، ص ۲۵۳-۲۶۸.
- [۱۰] تقوی‌قلعه، فریبا. (۱۳۹۵). بررسی رابطه هوش فرهنگی و مهارت‌های ارتباطی با فرسودگی شغلی در بین دبیران زن دوره دوم متوسطه شهرستان تبریز، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، رشته آموزش و بهسازی منابع انسانی، دانشگاه تبریز.
- [۱۱] جهانشیری، زهره. (۱۳۹۰). بررسی رابطه هوش فرهنگی و شادکامی با سازگاری اجتماعی دبیران زن شهر مشهد، گروه تحقیق و پژوهش معاونت پژوهش، برنامه‌ریزی و نیروی انسانی اداره کل آموزش و پرورش استان خراسان رضوی.
- [۱۲] حسینیان، سیمین؛ بهرنگی، محمدرضا؛ قاسم‌زاده، سوگند و تازیکی، طیبه. (۱۳۹۵). اثربخشی آموزش مهارت‌های ارتباطی به مادران بر سازگاری اجتماعی، پرخاشگری و پیشرفت تحصیلی فرزندان‌شان، اندیشه‌های نوین تربیتی، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی دانشگاه الزهراء(س)، دوره ۱۲، شماره ۱.
- [۱۳] حسینی‌زاده آرانی، سیدسعید. (۱۳۹۳). تنهایی در شهر: بررسی عوامل اجتماعی موثر بر احساس تنهایی (مطالعه موردی: جمعیت بالغ شهر تهران). پایان‌نامه کارشناسی ارشد، رشته جامعه‌شناسی، دانشگاه تهران.
- [۱۴] حیدری، سکینه و مکتبی، غلامحسین. (۱۳۹۰). مقایسه هوش فرهنگی، احساس تنهایی، فرسودگی تحصیلی و سلامت روان در دانشجویان دختر کارشناسی ارشد بومی و غیربومی، فصلنامه علمی پژوهشی زن و فرهنگ، سال سوم، شماره ۹، ۴۵-
- [۱۵] حیدری‌عبدی، احمد. (۱۳۹۵). رابطه‌ی ابعاد سازگاری و کیفیت روابط بین‌فردی و مقایسه‌ی آن در دانشجویان موفق و ناموفق. مجله‌ی اصول بهداشت روانی، سال ۱۸ (ویژه‌نامه سومین کنفرانس بین‌المللی روان‌شناسی و علوم تربیتی)، ص ۸۱-۵۷۷.
- [۱۶] خاشع، وحید و مستمع، محمد. (۱۳۹۰). هوش فرهنگی مدیران، عامل کلیدی موفقیت در مدیریت سازمان‌های هزاره سوم. ماهنامه مهندسی فرهنگی، سال ۵، شماره ۵۱ و ۵۲.
- [۱۷] خردرنجبر، سمیرا. (۱۳۹۴). رابطه هوش فرهنگی با سازگاری اجتماعی در بین دانشجویان شهر تهران. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، رشته روان‌شناسی تربیتی، دانشگاه کاشان.

- [۱۸] خسروی، معصومه؛ صباحی، پرویز و ناظری/امیر. (۱۳۹۳). اثربخشی آموزش مهارت‌های ارتباطی در کاهش احساس تنهایی و افسردگی زنان مطلقه. دو ماهنامه علمی - پژوهشی دانشگاه شاهد، سال ۲۱، شماره ۱۱۲، ص ۱-۱۱.
- [۱۹] رجایی، زهرا و اورعی، نرگس. (۱۳۹۶). بررسی رابطه بین مهارت‌های ارتباطی و هوش فرهنگی کتابداران کتابخانه‌های عمومی استان اصفهان، علوم و فنون مدیریت اطلاعات، سال ۳، شماره ۴، شماره پیاپی ۹، ص ۱۰۹-۱۲۰.
- [۲۰] رحمانی، مریم. (۱۳۹۴). بررسی رابطه بین هوش فرهنگی با مهارت‌های ارتباطی پرستاران بیمارستان‌های دانشگاه علوم پزشکی تهران، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، مدیریت آموزشی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد تهران مرکزی.
- [۲۱] رحیم‌زاده، سوسن؛ پوراعتقاد، حمیدرضا؛ عسگری، علی و حجت، محمدرضا. (۱۳۹۰). مبانی مفهومی احساس تنهایی: یک مطالعه کیفی. روانشناسی تحولی (روانشناسان ایرانی)، ۱۴۱-۱۲۳: (۳۰)۸.
- [۲۲] رنجبر، جبار؛ ترخان، مرتضی؛ طاهر، محبوبه؛ حسین‌خانزاده، عباسعلی و عیسی‌پور، مهدی. (۱۳۹۱). اثربخشی آموزش مهارت‌های ارتباطی بر خودپنداره و احساس تنهایی دانش‌آموزان با آسیب شنوایی، مجله‌ی روان‌شناسی مدرسه، دوره‌ی ۴، شماره ۳۸-۵۲/۱.
- [۲۳] رئیس‌ی، عبدالرحمن. (۱۳۹۷). رابطه هوش‌های فرهنگی و سیاسی با مهارت‌های ارتباطی مدیران مدارس، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، رشته علوم تربیتی گرایش مدیریت آموزشی، دانشگاه سیستان و بلوچستان.
- [۲۴] داورپناه، فروزنده. (۱۳۷۳). *هنجاریابی نسخه تجدیدنظر شده مقیاس احساس تنهایی UCLA برای دختران ۱۲ تا ۱۸ سال تهران*. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی، دانشگاه علامه طباطبائی.
- [۲۵] سپاه‌منصور، مژگان. (۱۳۸۶). تاثیر آموزش مهارت‌های زندگی بر انگیزه پیشرفت، خوداحترامی و سازگاری اجتماعی، مجله اندیشه و رفتار، شماره ۲، ص ۸۵-۹۳.
- [۲۶] سرمد، زهره؛ بازرگان، عباس؛ حجازی، الهه. (۱۳۸۵). روش‌های تحقیق در علوم رفتاری. تهران: نشر آگه.
- [۲۷] شریعت‌باقری، محمدمهدی و نیک‌پور، فاطمه. (۱۳۹۷). تاثیر آموزش مهارت‌های اجتماعی - ارتباطی بر مسئولیت‌پذیری و سازگاری دانش‌آموزان. روش‌ها و مدل‌های روان‌شناختی، سال ۹، شماره ۳۲.
- [۲۸] عاقبت‌خواه، بی‌بی‌آسیه. (۱۳۹۷). رابطه بین هوش فرهنگی و مهارت‌های ارتباطی با رضایت شغلی پرستاران بیمارستان امام-رضا(ع) شهر مشهد، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، روان‌شناسی عمومی، موسسه آموزش عالی حکمت رضوی.
- [۲۹] عطاری، یوسفعلی؛ شهنی‌بیلاق، منیژه؛ کوچکی، عاشورمحمد و بشلیده، کیومرث. (۱۳۸۴). بررسی تاثیر آموزش گروهی مهارت‌های اجتماعی بر سازگاری فردی-اجتماعی نوجوانان بزهکار شهرستان گنبد کاووس، مجله علوم تربیتی و روان‌شناسی دانشگاه شهید چمران اهواز، دوره ۳، سال ۱۲، شماره دو، ص ۲۵-۴۶.
- [۳۰] عظیمی، عاطفه؛ امیدی، عبدالله؛ شفیعی، الهام و نادمی، آرش. (۱۳۹۶). اثربخشی درمان فراتشخیصی مبتنی بر تنظیم هیجانی بر ابعاد تنظیم هیجانی و سازگاری فردی و اجتماعی در دانشجویان دختر. *مجله علمی پژوهشی دانشگاه علوم پزشکی اراک*، سال ۲۰، شماره ۱۰، ص ۶۲-۷۳.
- [۳۱] فرامرز، سالار؛ حبیب‌الهی، سعید و پورسید، سیدرضا. (۱۳۹۰). اثربخشی آموزش گروهی مهارت‌های زندگی بر سازگاری افراد دارای نقص بینایی. فصلنامه کودکان استثنایی، سال ۱۱، شماره ۳، ص ۲۱۷-۲۲۸.
- [۳۲] فریس‌آبادی، لیلیا؛ خسروی، معصومه و صباحی، پرویز. (۱۳۹۴). اثربخشی آموزش مهارت‌های ارتباطی بین‌فردی و حل مسئله اجتماعی بر بهبود رفتار سازگاران و عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان دختر با کم‌توانی ذهنی. فصلنامه افراد استثنایی، سال ۵، شماره ۱۸، ص ۱۰۱-۱۲۱.
- [۳۳] قادرتیلی، سارا. (۱۳۹۶). الگوی ساختاری رابطه بین هوش فرهنگی، هوش هیجانی با سازگاری اجتماعی و نقش میانجی سلامت روان در مهاجران سوریه مقیم کشور عراق. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، رشته روان‌شناسی عمومی، دانشگاه ارومیه.
- [۳۴] کوچک‌زاده، مهدی؛ سهرابی، زهره؛ مصداق‌راد، علی‌محمد، ظهیریان‌مقدم، تلمنا. (۱۳۹۴). تاثیر هوش هیجانی و ابعاد آن بر مهارت‌های ارتباطی آن در پرستاران بخش اورژانس، فصلنامه بیمارستان، سال چهارم، شماره سه، صفحات ۶۸-۷۳.

- [۳۵] لعلی‌فاز، احمد و عسگری، علی. (۱۳۷۸). بررسی توان پیش‌بینی سبک‌های فرزندپروری ادراک شده و متغیرهای جمعیت شناختی بر اساس احساس تنهایی دختران دانش‌آموز. فصلنامه اصول بهداشت روانی، شماره ۳۷، ص ۷۱ تا ۷۸.
- [۳۶] محمودی، ثریا. (۱۳۹۴). اثربخشی آموزش رویکرد راه‌حل محور بر سازگاری و خودکارآمدی زنان مطلقه مراجعه‌کننده به اداره بهزیستی ماه‌شهر، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، رشته مشاوره خانواده، دانشگاه شهید چمران اهواز.
- [۳۷] میردریگوند، فضل‌اله؛ پناهی، هادی و حسینی رمقانی، نسرین‌السادات. (۱۳۹۶). احساس تنهایی در سالمندان: نقش مهارت‌های ارتباطی، حمایت اجتماعی و ناتوانی عملکردی. مجله روان‌شناسی پیری، شماره ۲، ۱۱۳-۱۰۳.
- [۳۸] نجفی، محمود؛ دهشیری، غلامرضا؛ شیخی، منصوره و دبیری، سولماز. (۱۳۹۰). مقایسه سلامت عمومی و پیشرفت تحصیلی دانشجویان بر حسب میزان احساس تنهایی. فرهنگ مشاوره و روان‌درمانی، دوره ۲، شماره ۵، ۱۱۵-۱۳۵.
- [۳۹] نظری، رسول؛ سهرابی، زهرا و احسانی، محمد. (۱۳۹۳). رابطه بین مهارت‌های ارتباطی با هوش فرهنگی و نقش آن در طبقه‌بندی مدیران سازمان‌های ورزشی و ارائه مدل. مطالعات مدیریت ورزشی، شماره ۳۸، ص ۱۷-۳۴.
- [۴۰] نوری، نرگس؛ معینی، بابک؛ قلعه‌ای، علی؛ اثنی‌عشری، مریم. (۱۳۹۳). بررسی رابطه بین هوش هیجانی و مهارت‌های ارتباطی دانش‌آموزان دبیرستانی شهرستان همدان بر مبنای تئوری حمایت اجتماعی، مجله آموزش و سلامت جامعه، دوره یک، شماره سه، صفحات ۳۸-۴۶.
- [۴۱] یوسفی، ف. (۱۳۸۵). رابطه هوش هیجانی و مهارت‌های ارتباطی در دانشجویان دانشگاه شیراز. فصلنامه روان‌شناسان ایرانی، سال ۳، شماره ۹، ص ۵-۱۳.
- [42] Abed, Wafa. (2008). Relationship of psychological loneliness among maritemes wives with each of social support and religions commitment, unpublished master thesis, Islamic University.
- [43] Ahmadian E, Amirpour M. (2018). The effect of cultural intelligence on communication skills. Journal of Fundamentals of Mental Health, Nov-Dec; 20(6): 429-38.
- [44] Al – anzi, Falah. (2004). Social psychologist, al –Kuwent, Dar al galam.
- [45] Andersen, S. M., & Baum, A. (1994). Transference in interpersonal relations: Inferences and affect based on significant-other representations. *Journal of Personality*, 62, 459-498.
- [46] Aronson, E.; Wilson, T. & Akert, R. M. (2005). *Social Psychology*. Sheikholeslamzadeh, A. (2006). Tehran: We & You.
- [47] Barakat, L.L.; Lorenz, M.P.; Ramsey, J.R., & Cretoiu, S.L. (2015). Global managers: an analysis of the impact of cultural intelligence on job satisfaction and performance. *Int. J. Emerg. Mark.* 10, 781 – 800.
- [48] Benn, L.; Harvey. J. E.; Gilbert. P., & Irons. C. (2005). Social rank, interpersonal trust and recall of parental rearing in relation to homesickness. *Personality and individual differences*, 8(38), 1813-1822.
- [49] Bucker, J.; Furrer, O., & Lin, Y. (2015). Measuring cultural intelligence (CQ): a new test of the CQ scale. *Int. J. Cross-cult. Manag.* 15, 259 – 284.
- [50] Burholt, V., & Scharf, T. (2014). Poor Health and Loneliness in Later Life: The Role of Depressive Symptoms, Social Resources, and Rural Environments. *The Journals of Gerontology: Series B*, Volume 69, Issue 2, 1 March 2014, Pages 311–324.
- [51] Cacioppo, J. T.; Hawkey, L. C.; Ernest, J. M.; Burlinson, M.; Berntson, G. G.; nouriani, B., & Et al. (2006). Loneliness with a nomologica net: an evolutionary perspective. *Journal of research in personality*, 40, 1054-1085.
- [52] Connor, S. (2014). *Extreme loneliness worse for health than obesity and can lead to an early grave, scientists say* | Science | News | The Independent. Retrieved April 22, 2016.
- [53] Courtwright, D.T. (2008). Gender imbalances in history: causes, consequences and social adjustment. *Reproductive BioMedicine Online*, 16(1), 32-40.

- [54] Deniz, M. E.; Hamarta, E. & Ari, R. (2005). An investigation of social skills and loneliness levels of university students with respect to their attachment styles in a sample of Turkish students. *Social Behaviour & Personality*, 33, 19-32.
- [55] Di Tommasso E, Brannen, C, Best LA.(2004). Measurement and validity characteristics of the short version of the social and emotional loneliness scale for adults. *Educ Psychol Meas.* 64(1):99-119.
- [56] Earley, P. C. & Ang, S.(2003). "Cultural intelligence", *Individual Interactions Across Cultures*. Stanford: Stanford University Press.
- [57] Elias; Mourice; Bruene-Bulter, & Linda. (2000). Identifying and overcoming roadblocks to carrying out programs in social and emotional learning. *Emotional intelligence of educational psychological consultation*, vol.11,issue 2 253-273.
- [58] Elhageen, A.A.M. (2004). Effect of interaction between parental treatment styles and peer relations in classroom on the feelings of loneliness among deaf children in Egyptian schools. M. D. Dissertation, Eberhard Karls University.
- [59] Elliot, S. & Gresham, F. (1993). Social skills interventions for children. *behavior modification*, 17, 287- 313.
- [60] Erozkhan, A. (2009). The Predictors of Loneliness in Adolescents. *Elementary Education Online*, 8, 809-819.
- [61] Gallagher, E., & Brodrick, D.(2008). Social Support and emotional intelligence as predictors of subjective well-being. *Personality and individual Differences*, 44 ,1550-1562.
- [62] Gamble, B. (2014). Tesching life skills for student success. *Journal of Connecting Education and Careers*,81, 40-41.
- [63] Gottman, J., Notarius, C., Ganso, J. and Markman, H.(1976). *A couple's guide to communication*. Champaign, 111.: Research Press.
- [64] Harrison, J. K., & Brower, H. H. (2011). The impact of cultural intelligence and psychological hardiness on homesickness among study abroad students. *Frontiers: The Interdisciplinary Journal of Study Abroad*, 21, 41-62.
- [65] Heinrich, L. M. & Gullon, E. (2006). The clinical significance of loneliness: A Literature review, *Clinical Psychology Review*, 26(6), 695- 718.
- [66] [64]Hojat, M. (1989). A psychodynamic view of loneliness and mother-child relationships: A review of theoretical perspectives and empirical findings.
- [67] Holt-Lunstad, J.; Smith, T. B.; Baker, M.; Harris, T., & Stephenson, D. (2015). Loneliness and Social Isolation as Risk Factors for Mortality: A Meta-Analytic Review. *Perspectives on Psychological Science*, 10(2), 227–237. <http://doi.org/10.1177/1745691614568352>.
- [68] Imai, L., Gelfand, M. J. (2010) «The culturally intelligent negotiator: The impact of cultural intelligence (CQ) on negotiation sequences and outcomes», *Organizational Behavior and Human Decision Processes*, 112: 83–98.
- [69] Jarvis, T., Tebbutt, J., & Martick, R. (2013). *Treatment approaches for alcohol and drug dependence*. John Wiley & Sons, LTD.
- [70] Jones, W. H., Rise, B.N. & Russell, F. (1990). Shyness, Social behavior and relationships. In W.H. Jones, J.M. Cheek., & R. Briggs (Eds), *sourcebook of shyness: Research and treatment* (PP 227 – 238). NewYork: Plenum Press.
- [71] Keyvanara, M; Yarmohammadian, MH, Soltani B(2014). The relationship between cultural intelligence and social compatibility in Isfahan University of Medical Sciences dormitories resident students. *International journal of Health Promotion and Education*. August 2014 DOI: 10.4103/2277-9531.139682 · Source: PubMed

- [72] Lemerise, E.A., Gregory, D.S., & Fredstrom, B.K. (2005). The influence of provocateurs emotion displays on the social information processing of children varying in social adjustment and age. *Journal of Experimental Child Psychology*, 90(4), 344-366.
- [73] Mataix-Cols, D., Cowley, A.J., Hankins, M., Schneider, A., Bachofen, M., Kenwright, M., Gega, L., Cameron, R., & Marks, I.M. (2005). Reliability and validity of the Work and Social Adjustment Scale in phobic disorders. *Comprehensive Psychiatry*, 46(3), 223-228.
- [74] Meehan, K. B., Cain, N. M., Roche, M. J., Clarkin, J. F., & De Panfilis, C. (2018). Rejection sensitivity and interpersonal behavior in daily life. *Personality and Individual Differences*, 126, 109-115. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2018.01.029>
- [75] Morgan, V., & Scott, S. (2015). Social skills training in a Junior school setting. *Educational Psychology*, 10(2), 99-108.
- [76] Olofintoye, T.T. (2008) Integrated classrooms and the psycho-social adjustment of students with hearing impairment and the hearing. *International Journal of Sustainable Development*, 1(2), 8-14.
- [77] Oolders, T.; Chernyshenko, O.S., & Stark, S. (2008). Cultural intelligence as a mediator of relationships between openness to experience and adaptive performance. In: Ang, S., Van Dyne, L. (Eds.), *Handbook of Cultural Intelligence*. M.E. Sharpe, New York, pp. 145 – 158.
- [78] Panayiotou, G.; Panteli, M., & Theodorou, M. (2016). Predictors of Loneliness in a Sample of College Men and Women in Cyprus: The Role of Anxiety and Social Skills. *Psychology, Community & Health*, 5(1), 16.
- [79] Perlman, D.; Peplau, L., & Peplau, L. (1984). Loneliness research: A survey of empirical findings. In L. A. Peplau, & S. E. Goldston, (Eds.), *Preventing the Harmful Consequences of Severe and Persistent Loneliness* (pp. 13-46). US Government Printing Office, DDH Publication No: 84-1312.
- [80] Polat, F. (2003). Factors affecting psycho-social adjustment of deaf students. *Journal of Deaf Studies and Deaf Education*, 8(3), 325-339.
- [81] Qualter, P.; Brown, S. L.; Rotenberg, K. J.; Vanhalst, J.; Harris, R. A.; & Goosens, L.; Bangee, M., & Munn, P. (2013). Trajectories of Loneliness during childhood and adolescence: predictors and health outcomes. *Journal of Adolescence*, 15, 1-11.
- [82] Rahmati, B., Adibrad, N., & Tahmasebian, K. (2012). The effectiveness of life skill training on social adjustment in children. *Social and Behavioral Sciences*, 5, 870-874.
- [83] Riggo, Heidi, R & Kwong, Wing Yee (2009). Social Skills, Paranoid Thinking, And Social Outcomes Among Young Adults. *Journal of Behavioral Therapy*, 492-497.
- [84] Rockstuhl, T.; Ang, S.; Ng, K.-Y.; Lievens, F., & Van Dyne, L. (2015). Putting judging situations into situational judgment tests: evidence from intercultural multimedia SJTs. *J. Appl. Psychol.* 100, 464 – 480.
- [85] Scholes-Balog, K. E., Hemphill, S. A., Evans-Whipp, T. J., Toumbourou, J. W., & Patton, G. C. (2016). Developmental trajectories of adolescent cannabis use and their relationship to young adult social and behavioral adjustment: A longitudinal study of Australian youth. *Addictive Behaviors*, 53(2), 11-18.
- [86] Serretti, A., Mandelli, L., Lorenzi, C., & Smeraldi, E. (2005). Social adjustment could be associated with the serotonin transporter gene in remitted patients with mood disorders and healthy subjects. *Psychiatry Research*, 134(2), 191-194.
- [87] Shankar, A.; McMunn, A.; Demakakos, P.; Hamer, M., & Steptoe, A. (2017). Social isolation and loneliness: Prospective associations with functional status in older adults. *Health psychology*, 36(2), 179-178.
- [88] Solano, C., & Koester, N. (1989). Loneliness and communications problems: subjective anxiety or objective skills?, *Personality and Social Psychology Bulletin*, Vol. 15, pp. 126–133.

- [89] Stokes, M. (2013). Exploring the relationship between cultural intelligence, transformational leadership, and burnout in doctorate of education students, A Dissertation Presented in Partial Fulfillment Of the Requirements for the Degree Doctor of Education, Liberty University, Lynchburg, VA.
- [90] Theeke , L.A. (2009). predictors of loneliness in u. s. adults over age sixty-five. Retrieved January22, From : [www. sciencedirect.com](http://www.sciencedirect.com).
- [91] Thomas, David C., & Inkson, Kerr. (2004). Cultural Intelligence People Skills for Global-Business. Berrett-Koehler. New York.
- [92] Wei, M.; Russell, D. W., & Zakalik, R. A. (2005). Adult attachment, social self-efficacy, self-disclosure, loneliness, and subsequent depression for freshman college students: A longitudinal study. *Journal of Counseling Psychology*, 52(4), 602-614.
- [93] Williams, M.E.,(2008). Individual differences and cross-cultural adaptation : a study of cultural intelligence, psychological adjustment, and sociocultural adjustment, Ph. D. Touro University International 2008.